

Karşılıksız İleri Düzenleme Tarihli Çekin İcra Takibine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme (Çek Kanunu m. 3/8)

Ayşe KILINÇ^{1*}

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Türkiye

Makale Bilgisi

ÖZET

Makale Geçmişi

Geliş: 03.05.2024

Kabul: 08.11.2024

Yayın: 05.12.2024

Anahtar Kelimeleri:

Çek, İleri Düzenleme Tarihli Çek, İcra Takibi, Şikâyet, Süresiz Şikâyet.

Çek, TTK m. 780 vd. hükümlerine göre kambiyo senedir. Çekin kambiyo senedi niteliğini kazanabilmesi için birtakım unsurları taşıması gerekir. Bu unsurlardan biri de düzenleme tarihidir. Ancak düzenleme tarihinin çekin fiilen düzenlendiği gerçek düzenleme tarihi olmasına gerek yoktur. Diğer bir ifadeyle, düzenleme tarihi olarak çekin düzenlendiği tarihten sonraki bir tarih de yazılabilir. Bu durumda ise ileri düzenleme tarihli çek meydana gelir. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak TTK ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nda düzenlemeler yer almaktadır. Bu düzenlemelerden biri de Çek Kanunu'nun m. 3/8'de kabul edilen hükümdür. Belirtilen hükme göre, üzerinde yazılı tarihten önce ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması durumunda, bu çekle ilgili olarak icra takibi yapılması mümkün değildir. Yine Çek Kanunu geçici m. 3/5 hükmünde de üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce 31.12.2025 tarihine kadar çekin ibrazının geçersiz olduğu kabul edilmiştir. İşte bu çalışmanın konusunu; karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak icra takibi yapılmasının takip hukuku bakımından sonucu oluşturmaktadır.

An Evaluation on the Effect of the Bad Post-Dated Cheque on Enforcement Proceedings (Article 3/8 of Cheque Code)

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 03.05.2023

Accepted: 08.11.2024

Published: 05.12.2024

Keywords:

Cheque, Post-Dated Cheque, Enforcement Proceedings, Complaint To Enforcement Proceedings, Complaint Indefinitely.

A cheque is a bill of exchange in accordance with the provisions of Article 780 and following articles of the Turkish Commercial Code. In order for a cheque to qualify as a bill of exchange, it must have certain conditions. One of these factors is the date of drawing. However, the drawing date need not be the actual date of drawing on which the cheque is actually issued. In other words, a date later than the date of drawing of the cheque may be written as the date of drawing. In this case, a post-dated cheque will be created. The Turkish Commercial Code and the Cheque Code numbered 5941 contain regulations on post-dated cheques. One of these regulations is the provision adopted in Article 3/8 of the Cheque Code. Pursuant to the aforementioned article, if the cheque presented before the date written on the cheque is not honoured, it is not possible to execute enforcement proceedings in relation to this cheque. It is also accepted in the provisional article 3/5 of the Cheque Code that the presentation of the cheque before the date of drawing written on it until 31.12.2025 is invalid. The subject of this study is the effect of the execution proceedings in relation to the bad post-dated cheque in terms of the law of enforcement proceedings.

To cite this article:

Kılınç, A. (2024). "Karşılıksız İleri Düzenleme Tarihli Çekin İcra Takibine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme (Çek Kanunu m. 3/8)", *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3), s. 604-618. <https://doi.org/10.51120/NEUHFD.2024.133>

*Sorumlu Yazar: Ayşe Kılınç, Kilincayse1983@hotmail.com

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

GİRİŞ

5941 sayılı Çek Kanunu m. 3/8 düzenlemesi ile ileri düzenleme tarihli çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkmasının takip hukukuna etkisi hüküm altına alınmaktadır. Nitekim, belirtilen maddede yer alan; “Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır.” şeklindeki hüküm ile adeta kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çek için bir icra takibi yasağı kabul edilmektedir. Zira, m. 3/8’de yer alan ikinci cümlede, ileri düzenleme tarihli çekte icra takibi yapılabilmesinin koşullarına yer verilerek, mevcut koşullar oluşmadan takip yapılamayacağı hususu da ayrıca vurgulanmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın konusunu, 5941 sayılı Kanun’un m. 3/8 düzenlemesinin icra takibi bakımından sonuçları oluşturmakta; belirtilen hükmün maddî hukuku ilgilendiren kısımları ise kapsam dışında bırakılmaktadır. Bununla birlikte, m. 3/8 hükmü ileri düzenleme tarihli çek ile ilgili olması sebebiyle, öncelikle ileri düzenleme tarihli çek kavramı – çalışmanın boyutunu aşmadan genel hatları ile- ele alınmaktadır. İlerleyen bölümlerde ise çalışmanın esasını oluşturan mevcut düzenleme, konu ile ilgili yargı içtihatları ve öğretilerdeki görüşlere yer verilerek takip hukuku bakımından değerlendirilmektedir.

I. İCRA TAKİBİNİN KONUSU OLARAK KARŞILIKSIZ İLERİ DÜZENLEME TARİHLİ ÇEK

Hukukumuzda ileri düzenleme tarihli çekin düzenlenebilmesini öngören bir hüküm kanunda açıkça kabul edilmiş değildir. Ancak aşağıdaki bölümde belirtildiği üzere, TTK m. 795/2 ve Çek Kanunu m. 3/8 hükümlerinin, ileri düzenleme tarihli çekin düzenlemesine izin verdiği kabul edilmektedir¹. Bu bakımdan çalışmanın bu bölümünde; ileri düzenleme tarihli çek kavramı ve bu tür çekle ilgili olarak hukukumuzda yer alan düzenlemeler ile ileri düzenleme tarihli çekin karşılıksız çıkması konuları yer almaktadır.

A. Kavram ve Hukukî Düzenlemeler

6102 sayılı TTK m. 780 vd. düzenlenen çek, bir tür bir kambiyo senedir. Çek, TTK’ya göre kambiyo senedi olarak düzenlenmiş olması sebebiyle, takip hukuku bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Nitekim, elinde kambiyo senedi bulunan bir alacaklının, İİK’nın m. 167 vd. kabul edilen kambiyo senetlerine özgü takip yolları ile takip yapabileceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre, alacaklının alacağı bir kambiyo senedi olan çeki bağlanmışsa, İİK’da kambiyo senetlerine özel olarak düzenlenen (haciz veya borçlunun iflâsa tabi olması durumunda iflâs) takip yollarına başvurarak borçluyu takip etmesi mümkündür (İİK m. 167/1).

Kambiyo senetlerinin bir türü olan çek, ödeme aracı niteliğinden² dolayı uygulamada yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Bu bağlamda, kanun koyucu tarafından 5914 sayılı Çek Kanunu³ ile

¹ Bkz. aşağıda I, A başlıklı kısım dn. 13.

² Çekin ödeme aracı niteliği ile ilgili olarak bkz. Kendigelen, Abuzer. *Çek Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 5. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 47-51; Reisoğlu, Seza. *Çek Hukuku*, Ankara, 2011, s. 39-40.

³ 14.12.2009 tarihli 5941 sayılı Çek Kanunu RG: 20.12.2009 T ve 27438 S.

ayrıca düzenleme altına alınmıştır. Belirtilen Kanun ile kambiyo senedinin bir türü olan çek ile ilgili konunun maddî hukuk boyutunu ilgilendiren düzenlemeler yapılmıştır⁴. Bununla birlikte, kambiyo senedi niteliğine sahip olan çek ile ilgili takip hukuku bakımından özel usûllerin kabul edilmesinin bir sonucu olarak, Kanun'un m. 3/8'de takip hukuku bakımından sonuçları olan bir hüküm de yer almaktadır.

TTK uyarınca çekin kambiyo senedi niteliği taşıyabilmesi için, diğer kambiyo senedi türlerinde olduğu gibi, birtakım zorunlu unsurlara sahip olması gerekmektedir. TTK m. 780/1'de "çek" niteliğinin kazanılabilmesi için gereken zorunlu unsurlar belirtilmiştir⁵. TTK m. 781/1'de ise açıkça m. 780'de belirtilen unsurlar bulunmadığı takdirde –kanunda sayılan istisnalar dışında- bir senedin çek sayılmayacağı hüküm altına alınmıştır.

TTK m. 780/1'de çekin kurucu unsurları arasında sayılan "düzenleme tarihi" unsuru üzerinde durmak gerekir. Buna göre, TTK m. 780/1'de çekin düzenleme tarihini içermesi gerektiği belirtilmiştir. Düzenleme tarihinin yazıyla veya rakamla ay, gün ve yıl olarak açık bir şekilde çekte yer alması ve bu tarihin belirli, mümkün bir tarih olması gerektiği kabul edilmektedir⁶. Çekte belirtilen düzenleme tarihinin çekin fiilen düzenlendiği gerçek tarihten önceki veya sonraki bir tarih olması mümkündür⁷. Bu bağlamda, çekin üzerinde fiilen düzenlendiği tarihten sonraki bir tarihin yazılması durumunda "ileri düzenleme tarihli çek" veya "ileri tarihli çek"⁸ olarak kabul edilen bir çek türü ortaya çıkmaktadır⁹. Öğretide¹⁰ "vadeli çek" olarak da ifade edilen bu çek türü ile çekin ibraz sürelerinin uzatılmak suretiyle, esasında çekte vade olmamasına rağmen, sanki bir vade oluşturulduğu ileri sürülmektedir.

TTK m. 780/1 uyarınca, çekte düzenleme tarihi zorunlu unsur olarak kabul edilse de çekte düzenleme tarihi olarak belirtilen tarihin gerçek tarih olması zorunluluğu bulunmadığından, hukukumuzda ileri düzenleme tarihli çekin düzenlenmesine izin verildiğini söylemek mümkündür¹¹. Nitekim, düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çeklerle ilgili yapılan TTK m. 795/2¹² ve Çek Kanunu m. 3/8 düzenlemeleri de kanun koyucunun bu iradesini ortaya koymaktadır. Buna göre, kanunda açıkça ileri düzenleme tarihli çekin düzenlenmesini öngören bir hüküm bulunmasa da

⁴ Buna göre, "Amaç ve Kapsam" başlıklı Çek Kanunu m. 1; "Bu Kanunun amacı, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemektir." şeklinde düzenlenmiştir.

⁵ TTK m. 780/1 Çek; a) Senet metninde "çek" kelimesini ve eğer senet Türkçe'den başka bir dille yazılmış ise o dilde "çek" karşılığı olarak kullanılan kelimeyi, b) Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havaleyi, c) Ödeyecek kişinin, "muhatabın" ticaret unvanını, d) Ödeme yerini, e) Düzenleme tarihini ve yerini, f) Düzenleyenin imzasını, g) Banka tarafından verilen seri numarasını, h) Karekodu, içerir.

⁶ Ayli, Ali/Yardımcıoğlu, Didem. "Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, Özel Sayı. 2014, 2015, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 3195-3239, s. 3209-3210; Bahtiyar, Mehmet, "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek", *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.1, S. 2, Y. Aralık 2013, s. 47-58, s. 49; Kendigelen, s. 107-109; Uyar, Talih. "İcra Hukukunda Çek'in Geçerlilik Koşulları", *Legal Hukuk Dergisi*, S. 59, Kasım 2007, s. 3519-3535, s. 3524.

⁷ Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3213; Bahtiyar, s. 50; Kendigelen, s. 114-115; Uyar, 2007, s. 3525.

⁸ "İleri tarihli çek" ifadesi dışında öğretide, "sonraki tarihli çek", "muahhar tarihli çek", "postdate çek", "nominal tarihli çek", "önceki tarihli çek" ve "vadeli çek" ifadelerinin de kullanıldığına ilişkin olarak bkz. Çöl, Hüseyin Cem. "İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 53, S. 1, 2004, s. 195-220; s. 196.

⁹ Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3213-3214; Bahtiyar, s. 51; Çöl, s. 195; Kendigelen, s. 262-263; Reisoğlu, s. 64.

¹⁰ Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3214; Bahtiyar, s. 51; Reisoğlu, s. 144.

¹¹ Bahtiyar, s. 50; Çöl, s. 196.

¹² TTK m 795/2; "Düzenleme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir."

belirtilen düzenlemeler uyarınca, kanun koyucunun örtülü bir şekilde de olsa buna izin verdiği ifade edilmektedir¹³.

B. İleri Düzenleme Tarihli Çekin Karşılıksız Çıkması

Hukukumuzda ileri düzenleme tarihli çekte izin veren TTK m. 795/2 ve Çek Kanunu m. 3/8 hükümleri birlikte değerlendirildiğinde ortaya çıkan sonuç; çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce ibraz edilebilmesi ve –karşılığı varsa- ibraz günü ödeme yapılabilmesidir¹⁴. Ancak burada esas sorun; ibraz günü çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkmasının sonucunun ne olduğudur. Bu sorunun cevabını ise Çek Kanunu m. 3/8’de yer alan düzenleme vermektedir. Belirtilen düzenleme uyarınca, üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen ödenmemiş olması durumunda, bu çekle ilgili olarak icra takibi yapılması mümkün değildir¹⁵. Buna göre, kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili takibin başlatılabilmesi ancak çekte yazılı olan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süreleri içinde ibraz edilip, tamamen veya kısmen karşılıksız çıkmasına bağlıdır¹⁶. Ancak ileri düzenleme tarihli çek ile ilgili olarak kabul edilen bir diğer düzenleme ile mesele daha da karışık hale gelmektedir¹⁷. Buna göre, Çek Kanunu geçici m. 3/5’e göre¹⁸, 31.12.2025 tarihine kadar üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir. Belirtilen hüküm uyarınca, TTK m. 795/2 ve Çek Kanunu m. 3/8 hükümleri gereği ileri tarihli çek düzenlenmesi mümkün olsa da çekin üzerinde yazılı tarihten önce bankaya ibrazı geçersiz sayılmaktadır¹⁹. Öğretide

¹³ Bahtiyar, s. 50; Çöl, s. 197; Kendigelen, s. 262; Reisoğlu, s. 144; Yeşilova, Ecehan Aras/ Yeşilova, Bilgehan. “Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme (5838 Sayılı Kanun’un 18 ve 32/XIX Maddelerinin Getirdikleri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 82, 2009, s. 1-61, (Erişim Tarihi: 29.02.2024 <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-82-511>), s. 18-19.

¹⁴ Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3228; Bahtiyar, s. 54; Gençtürk, Muharrem. “Çek Kanunu’nda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XV, S. 1-2, 2011, s. 119-159; s. 125; Kendigelen, s. 267; Pulaşlı, Hasan. *Çek Hukuku Ve İlgili Mevzuat*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 38; Reisoğlu, s. 146; Yeşilova/Yeşilova, s. 19, s. 33.

¹⁵ Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3228; Bahtiyar, s. 54; Gençtürk, s. 125-126; Kendigelen, s. 267; Pulaşlı, s. 38.

¹⁶ Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3228; Bahtiyar, s. 54-55; Kendigelen, s. 267; İlave edilen Çek Kanunu m. 3/8 hükmü ile ilgili olarak Adalet Komisyonu Raporunda, “*bu yeni fıkraya göre ileri düzenleme tarihli çeklerin üzerinde yer alan tarihten önce bankaya ibraz edilmesi ve karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması halinde, bu çekle ilgili olarak karşılıksız işleminin ve hukuki takip yapılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır.*” ifadelerinin yer aldığına ilişkin olarak bkz. Reisoğlu, s. 146.

¹⁷ Nitekim belirtilen düzenlemeler ticaret hukuku öğretisinde tartışmalara sebep olmaktadır. *Pulaşlı*, ileri tarihli çekte ilişkin yeni kanun ile bir çözüm getirilmeyip, aksine durumun daha karmaşık hale geldiğini; zira kanunda yer alan geçici maddede belirtilen tarihe kadar ibrazın geçersiz olduğuna ilişkin hüküm bir tarafa bırakıldığında, bu tarihten sonra ileri tarihli çeklerin, düzenleme tarihinden önce ibraz edildiği takdirde kısmen veya tamamen karşılığın bulunmaması durumunda ortaya yeni birtakım sorunların çıkacağını belirterek, özellikle ticaret hukuku bakımından nasıl sorunların oluşacağını ayrıntılı olarak açıklamıştır. Bkz. *Pulaşlı*, s. 36 ve ayrıca bkz. 38-44; *Bahtiyar* ise TTK m. 795/2, Çek Kanunu m. 3/8 ve geçici m. 3/5 hükümlerini birlikte değerlendirdiğinde, hukukumuzda ileri tarihli çek konusunda hala hangi sistemin kabul edildiği konusunda bir karmaşa olduğunu ve ileri tarihli çekle ilgili olarak hukuki sorumluluk yoluna gidilebilmesi için Çek Kanunu m. 3/8 hükmünün yürürlükten kaldırılarak, TTK m. 795/2’deki düzenin işleminin sağlanmasını ileri sürmektedir. Bkz. *Bahtiyar*, s. 57.

¹⁸ 7491 sayılı Kanun’un m. 65 ile Çek Kanunu geçici m. 3/5’te yer alan “31.12.2023” ibaresi “31.12.2025” olarak değiştirilmiştir. 7491 sayılı Kanun RG: 28.12.2023 T, 32413 S.

¹⁹ Çek Kanunu geçici m. 3/5’in yürürlüğe girmesi ile TTK m. 795/2’in şimdilik askıya alındığını, çek hukukunda öğretide yargı içtihatları ile kabul edilen “çekte vade olmaz” kuralının geçerliliğinin, çekin ibrazı ve ibrazın hukuki sonuçları bakımından geçici de olsa ortadan kalktığına ilişkin olarak bkz. Yasan, Mustafa. “Çek Kanunu Geçici M. 3 F. 1 Uyarınca Üzerinde Yazılı Düzenleme Tarihinden Önce İbrazı Geçersiz Olan Çekin, Muhatap Banka Tarafından İşleme Konması (Ve Özellikle Ödenmesi)”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 5, S. 19, Ekim 2014, s. 321-354, s. 331-332. “...20.12.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5941 sayılı Çek Kanunu’nun 3/8. maddesi “Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanunu’nun 707. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen

ise ileri sürülen bir görüşe göre²⁰, TTK m. 795/2 gereği, ileri düzenleme tarihli çek düzenleme tarihinden önce de bankaya ibraz edilebilmesi ve çekin karşılığının bulunması durumunda ödeme yapılması mümkün olduğundan, çekin karşılıksız kalması durumunda, çek hamiline iade edilmesi ve hamili tarafından dava ve icra takibine konu edilememesi gerekir. Diğer bir ifadeyle, burada yasaklanan kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan çekin üzerinde yazılı olan tarihe kadar dava ve takip yollarının konusunu oluşturamamasıdır²¹.

Kanımızca, takip hukuku bakımından değerlendirildiğinde; Çek Kanunu geçici m. 3/5 ve m. 3/8 hükümleri birbirlerini tamamlayan düzenlemeler içermektedir. Şöyle ki; her iki düzenlemenin amacı da –esasen çekin düzenleme tarihinden önce ibrazına izin verilmese de (geçici m. 3/5 uyarınca)- ileri düzenleme tarihli çekin düzenleme tarihinden önce bankaya ibrazı sonucunda kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması durumunda, üzerinde yazılı olan düzenleme tarihine kadar dava ve icra takibine konu yapılamamasıdır. Diğer bir ifadeyle, burada yasaklanan; karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili icra takibi yapılmasıdır²². Nitekim, Çek Kanunu m. 3/8’de yer alan “*hukukî takip yapılamaz*” ibaresi ile karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çeki takip yasağı getirilmesi amaçlanmaktadır. Öncelikle belirtilen maddede yer alan “*hukukî takip*” ibaresi ile icra takibini de içine alan hukukî başvuru yollarının anlaşılması gerektiğine şüphe yoktur. Zira, hukukumuzda “*hukukî takip*” diye bir kurum mevcut değildir; belirtilen ifadenin, çekin bir ticaret hukuku kurumu olması sebebiyle, ticaret hukuku bakış açısıyla hatalı olarak kaleme alınmış olduğunu ifade etmek mümkündür²³. Nitekim ticaret hukuku öğretisinde de *Bahtiyar* tarafından “*hukukî takip*”

ödenmemiş olması hâlinde, bu çek ile ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır." hükmünü içermektedir. Bu düzenlemenin dayandırıldığı gerekçede, “ileri düzenleme tarihli çek”in üzerinde yer alan tarihten önce, bankaya ibraz edilmesi ve karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması hâlinde, söz konusu çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işleminin ve hukukî takip yapılmasının önüne geçilmesinin amaçlandığı belirtilmiş; ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak kambiyo senetlerine özgü hukukî takip yoluna başvurulabilmesi için üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve bu Kanun hükümlerine göre "karşılıksızdır" işlemine tabi tutulmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Kanunkoyucu bu düzenleme ile yetinmemiş, 5941 sayılı Kanun'un geçici 1/5. maddesinde “31.12.2011 tarihine kadar üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.” şeklinde bir geçiş hükmüne de yer vermiştir. Söz konusu düzenlemeye göre; 31.12.2011 tarihinden sonra ileri düzenleme tarihli bir çek, üzerinde yazılı bulunan keşide tarihten önceki bir tarihte karşılığı tahsil edilmek amacıyla bankaya ibraz edildiğinde, şayet hesapta para bulunuyorsa, ibraz eden hamile çekin karşılığı ödenecektir. Buna karşılık, hesapta para mevcut değilse, bu çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılmayacak ve hukukî takibe geçilemeyecektir. Zira hukukî takip yoluna gidilebilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve "karşılıksızdır" işlemine tabi tutulması şartı aranmaktadır. 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı TTK'nın 795/1. maddesi "Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir." hükmünü, aynı maddenin 2. fıkrası ise "Düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir." hükmünü içermektedir. Anılan son düzenleme ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 3/8. maddesi ileri düzenleme tarihli çeki imkân vermiş ve fakat Çek Kanunu'nun 31.01.2012 tarih ve 6273 sayılı Kanun ile değişik geçici 3/5. maddesi ile 31.12.2017 tarihine kadar keşide tarihten önce bankaya ibrazın geçersiz olduğu şeklinde getirilen düzenleme ile ileri düzenleme tarihli çekin ibrazına bu tarihten önce izin verilmemiştir..." 23. HD, E. 2014/10069, K. 2014/7615, T. 27.11.2014 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

²⁰ Yeşilova/Yeşilova, s. 33-34.

²¹ Yeşilova/Yeşilova, s. 34; Belirtilen düzenlemenin çalışma konusu bakımından önemi takip hukukuna etkisi olarak dikkate alınsa da ticaret hukuku öğretisinde, düzenlemenin tek başına çekin ibrazına ilişkin değil, muhatap banka açısından hamile ödenmesine ilişkin yasaklılığı da getirdiği ileri sürülmektedir. Bu konuda bkz. Yasan, s. 333.

²² Belirtilen hüküm ile hem dava yoluna hem de icra takibi yoluna başvurunun yasaklandığı ifade etmekle birlikte, çalışmanın konusunun, karşılıksız ileri düzenleme tarihli çekin icra takibine konu edilmesi durumunda, bunun icra takibine etkisi olduğundan, davaya etkisinin çalışmanın kapsamı dışında olduğunun ayrıca altını çizmek gerekir.

²³ Nitekim *Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes*, bu ifade ile kastedilenin icra takibi olduğunu; zira hukukumuzda “*hukukî takip*” diye bir kurumun olmadığını ve böyle bir ifadenin alışılmış bir ifade olmadığını

ifadesi eleştirilmiştir. Yazara göre, hukukî takip ifadesi hukuk tekniği ve temel kavramlar yönünden isabetli değildir; zira, Adalet Komisyonu tarafından eklenen bu fıkranın gerekçesi komisyon raporunda hatalı yorumlara sebep olabilecek şekilde ifade edilmiştir²⁴. Yazar, raporda hukukî takip ifadesi ile yalnız kambiyo senetlerine özgü takibin yasaklandığının amaçlandığını; diğer takip yollarına başvurulabileceği gibi hatalı bir izlenimin ortaya çıktığını; ancak belirtilen hükmün amacının dava ve icra takibi olarak tüm hukukî yolları engellediğini haklı olarak ileri sürmektedir²⁵.

Çek Kanunu m. 3/8 hükmüne göre, karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekin icra takibine konu edilmesi durumunda, bunun takibe etkisi ve sonucu önemlidir. Zira, Çek Kanunu geçici m. 3/5 ile 31.12.2025 tarihine kadar karşılıksız ileri düzenleme tarihli çekin ibrazının geçersiz olduğu kabul edilmektedir. Ancak belirtilen hükmün, hem geçici olması hem de esasında –takip hukuku bakımından- m. 3/8 ile aynı amaca hizmet eden paralel bir düzenleme olması konuyu karmaşık hale getirmektedir.

II. KARŞILIKSIZ İLERİ DÜZENLEME TARİHLİ ÇEKİN TAKİP HUKUKU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çek Kanunu m. 3/8’de yer alan “*hukukî takip yapılamaz*” ifadesinin takip hukuku bakımından etkisi üzerinde durmak gerekir. Bu bölümde; karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekin icra takibine konu edilmesi durumunda, icra takibinin akıbetinin ne olması gerektiği ve icra takibinin iptalinin söz konusu olması durumunda ise iptalin gerekçelerinin neler olduğu hususları ele alınmaktadır. Aşağıda sırasıyla; uygulamada sorunun nasıl ele alındığına ilişkin olarak Yargıtay uygulaması, öğretide ileri sürülen görüşler ve son olarak ise kişisel görüş ve değerlendirmeler yer almaktadır.

A. Yargıtay’ın Görüşü

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin karşılıksız ileri düzenleme tarihli çekin icra takibine konu edilmesi durumunda ortaya çıkan uyuşmazlıklar üzerine verdiği kararlar incelendiğinde şu sonuçlara varmak mümkündür. Öncelikle, Yargıtay’ın ileri düzenleme tarihli çekin üzerinde yazılı tarihten önce bankaya ibrazının geçersiz olduğunu belirten Çek Kanunu geçici m. 3/5 ile düzenleme tarihinden önce bankaya ibraz edilen karşılıksız ileri düzenleme tarihli çekle ilgili icra takibini yasaklayan Çek Kanunu m. 3/8 hükmünü birlikte ele alarak değerlendirdiği bir kısım kararları bulunmaktadır. Buna göre, Yargıtay, belirtilen kararlarında, ileri düzenleme tarihli çekin üzerinde yazılı tarihten önce bankaya ibrazının geçersiz olduğunu; bu çekle ilgili icra takibi yapılamayacağını ve icra takibinin İİK m. 170/a maddesine göre iptal edilmesi gerektiğini ifade etmiştir²⁶.

belirtmektedirler. Bkz. Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet. *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 10. Bası, On İki Levha, İstanbul, 2023, s. 282.

²⁴ Bahtiyar, s. 56.

²⁵ Bahtiyar, s. 56; *Pulaşlı* da hukukî takip ifadesi ile karşılıksız çekten dolayı hamilin kambiyo senetlerine ilişkin takip yapması veya mahkemeye müracaat etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. *Pulaşlı*, s. 43 dn. 42.

²⁶ “...5941 sayılı Çek Kanununun geçici 3/5. maddesi; “31.12.2020 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.” hükmünü içermektedir. Yine aynı Kanunu’nun 3. maddesinin 8. fıkrasında ise; “Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının TTK’nun 707. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde bu çekle ilgili hukuki takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır” hükmü yer almaktadır. Somut olayda takibe konu edilen 25/03/2018 keşide tarihli çekin keşide tarihinden önce 23/03/2018 tarihinde muhatap bankaya

Bir başka kararda Yargıtay, icra takibine konu edilen çeklerin zamanaşımına uğradığı ileri sürülerek icranın geri bırakılmasının talep edildiği bir uyuşmazlıkta, Çek Kanunu'nun belirtilen hükümlerini birlikte değerlendirerek, düzenleme tarihinden önce çekin ibrazının geçersiz olduğu ve dolayısıyla çekin kambiyo senedi niteliği taşımadığından, zamanaşımı süresinin on yıl olduğuna karar vermiştir²⁷.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesince verilen bir diğer kararda ise Çek Kanunu'nun geçici m. 3/5 hükmü ile m. 3/8 hükmü birlikte ele alınarak, düzenleme tarihinden önce ibraz edilip karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili icra takibi yapılamayacağı belirtilmesine rağmen, yukarıdaki²⁸ kararlardaki gibi, icra takibinin İİK m. 170/a maddesine göre iptal edilmesi gerektiğinden bahsedilmemiştir²⁹.

vekaleten .... A.Ş. Beşiktaş Çarşı Şubesine ibraz edildiği görülmektedir. Çekin ibraz tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 5941 Sayılı Kanunun geçici 3/5 maddesine göre çekin ibrazı geçersiz olduğundan bu çekle ilgili takip yapılamaz. O halde mahkemece; takip konusu 25/03/2018 keşide tarihli çekin düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilmiş olması nedeni ile, işbu çekle sınırlı olmak üzere borçlu .... Turizm Seyahat İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. yönünden İİK'nun 170/a maddesi uyarınca takibin iptaline karar verilmesi gerekirken,..." 12. HD, E. 2019/14009, K. 2020/5837, T. 29.06.2020 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi); Aynı yönde benzer kararlar için bkz. 12. HD, E. 2014/20817, K. 2014/22111, T.23.09.2014; 12. HD, E. 2012/27276, K. 2013/3877, T. 12.02.2013; 12. HD, E. 2017/11113, K. 2018/5164, T. 24.05.2018; 12. HD, E. 2019/7627, K. 2019/12810, T. 17.09.2019 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

²⁷ "...Alacaklı tarafından borçlu aleyhine dört adet çekte dayalı olarak kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla icra takibine başlandığı, borçlunun takibin kesinleşmesinden sonra çeklerin 6 aylık zamanaşımına uğradığını ileri sürerek İİK'nun 71/2. maddesinin göndermesiyle uygulanması gereken aynı Kanun'un 33/a maddesi uyarınca icranın geri bırakılması talebiyle icra mahkemesine başvurduğu, mahkemece istemin reddine karar verildiği görülmektedir. 28.02.2009 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak, yayımı tarihinde yürürlüğe giren 5838 Sayılı Yasa'nın 18. maddesi ile 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanuna eklenen geçici 1/5. maddesine göre; "31.12.2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir." 14.12.2009 tarihinde kabul edilip, 20.12.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ve yayımlandığı tarihte yürürlüğe giren 5941 Sayılı Çek Kanunu'nun 3. maddesinin 8. fıkrasına göre ise; "üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının TTK'nun 707. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde bu çekle ilgili hukuki takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerekir." Somut olayda, takibe konu olan 20.11.2011 keşide tarihli çek, 17.10.2011 tarihinde bankaya ibraz edilmiştir. Bu durumda yukarıda yazılı yasal düzenlemelerin yürürlük tarihinden sonra keşide edilmiş ve keşide tarihinden önce ibraz edilmiş olan takip dayanağı çekteki bu ibraz, yukarıda belirtilen geçici 1/5. maddeye göre geçersizdir. Bunun sonucu olarak takip dayanağı belge kambiyo vasfı taşımadığından zaman aşımı süresi on yıla tabi olup, on yıllık zamanaşımı süresi de dolmamıştır. O halde mahkemece, 20.11.2011 keşide tarihli bu çek yönünden istemin reddine karar verilmesi isabetli ise de diğer çekler yönünden 11.03.2014 ile 30.09.2014 tarihleri arasında zamanaşımını kesen bir işlem yapılmadığından, mahkemece, borçlunun zamanaşımı şikayetinin bu çekler yönünden kabulü ile icranın geri bırakılmasına karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz olup alacaklının karar düzeltme isteminin kısmen kabulü ile kararın yeniden bozulması gerekmektedir..." 12. HD, E. 2018/11589, K. 2019/2824, T. 25.02.2019 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

²⁸ Bkz. dn. 26.

²⁹ "...28.02.2009 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak, yayımı tarihinde yürürlüğe giren 5838 Sayılı Yasa'nın 18. maddesi ile 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanuna eklenen geçici 1/5. maddesine göre; "31.12.2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir." 14.12.2009 tarihinde kabul edilip, 20.12.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ve yayımlandığı tarihte yürürlüğe giren 5941 Sayılı Çek Kanunu'nun 3. maddesinin 8. fıkrasına göre ise; "üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının TTK'nun 707. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde bu çekle ilgili hukuki takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerekir." Somut olayda, 25.05.2010 keşide tarihini taşıyan çek, 17.02.2010 tarihinde bankaya ibraz edilmiştir. Bu durumda yukarıda yazılı yasal düzenlemelerin yürürlük tarihinden sonra keşide edilmiş ve keşide tarihinden önce ibraz edilmiş olan takip dayanağı çekteki bu ibraz, yukarıda belirtilen geçici 1/5. maddeye göre geçersizdir. Çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilerek karşılıksızdır işlemine tabi tutulmadığından yukarıda yazılı 5941 Sayılı Kanun'un 3/8. maddesine göre bu çekle ilgili takip yapılamaz.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin benzer bir başka kararında da yalnızca Çek Kanunu'nun m. 3/8 hükmü dikkate alınarak, ileri düzenleme tarihli çekin üzerinde yazılı olan tarihten önce ibraz edilmesi ve karşılıksız çıkması durumunda icra takibi yapılamayacağı ve bu sebeple icra takibinin iptal edilmesi gerektiğine karar verilmiştir. Ancak bahsi geçen kararda da icra takibinin iptal gerekçesi olarak yukarıda³⁰ yer verilen kararlardaki gibi İİK m. 170/a hükmüne yollamada bulunulmamıştır³¹. Buna göre, Yargıtay'ın bu kararlarında³² icra takibinin Çek Kanunu'nun geçici m. 3/5 hükmü ile m. 3/8 hükmüne göre iptal edilmesi gerektiğini belirttiğini; ancak yukarıdaki³³ diğer kararlarında olduğu gibi, iptalin gerekçesi üzerinde durmadığı sonucuna varmak mümkündür. Zira, Yargıtay, yukarıda belirtilen kararlarında takibin iptal sebebi olarak İİK m. 170/a hükmüne dayanmıştır.

B. Öğretide İleri Sürülen Görüşler

Öncelikle, icra hukuku öğretisi bakımından, karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak icra takibi yapılması durumunda, bunun icra takibine etkisi ve sonucu hakkında ileri sürülen görüş ve tartışmaların sınırlı olduğunu ifade etmek gerekir. Nitekim bu konuda öğretide *Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes* tarafından bir görüş ileri sürülmüştür³⁴. Ticaret hukuku öğretisinde ise mesele yalnızca maddî hukuk boyutu ile ele alınmış ve üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen ödenmemiş olması durumunda, bu çekle ilgili olarak icra takibi yapılmasının mümkün olmadığına işaret edilmiştir³⁵.

Buna göre, icra hukuku öğretisinde *Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes* tarafından ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak icra takibi yapılması halinde, icra takibinin akıbetinin ne olacağı hususu –Yargıtay kararlarında olduğu gibi³⁶- kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe ilişkin kurallar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Belirtilen görüş, ileri düzenleme tarihli çekin üzerinde yazılı tarihten önce icra takibine konulmasının, çekin kambiyo senedi niteliğini etkilemeyeceğini ifade etmektedir³⁷. Bu görüşe göre, mevcut düzenlemeler uyarınca, esasında olmaması gerektiği halde ileri düzenleme tarihli çek, bankaya ibraz edilerek karşılıksız işlemine tabi tutulmuşsa, bu çekle ilgili olarak icra müdürünün bu takip talebini reddetmesi gerekir³⁸. Belirtilen

O halde mahkemece, bu yöndeki itirazın kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile istemin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir...” 12. HD, E. 2011/10872, K. 2011/28975, 15.12.2011 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

³⁰ Bkz. yukarıda dn. 26.

³¹ “...5941 Sayılı Çek Kanununun 3/8. maddesinde "Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır."düzenlemesi yapılmıştır. Somut olayda takip konusu çekin keşide tarihi paraflanmış düzeltmeye göre 28.02.2011 olup, daha sonra 02.02.2011 olarak yapılan düzeltme tahrifat niteliğindedir. Bu durumda çekin tahrifattan önceki hali nazara alınarak sonuca gidilmelidir. Çekin kabul edilen keşide tarihi 28.02.2011 den önce 03.02.2011 tarihinde bankaya ibraz edildiği anlaşıldığından anılan yasa gereğince takip konusu yapılamaz. Mahkemece takibin bu nedenle iptali gerekirken dosya kapsamına uygun düşmeyen gerekçeyle iptaline karar verilmesi isabetsiz olup sonuçta takip iptal edildiğinden kararın gerekçesinin düzeltilerek onanması gerekmiştir...” 12. HD, E. 2011/17587, K. 2012/3181, T. 13.02.2012 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

³² Bkz. yukarıda dn. 29 ve dn. 31.

³³ Bkz. yukarıda dn. 26.

³⁴ Bkz. aşağıda dn. 37 vd.

³⁵ Bkz. yukarıda I, B başlıklı kısım, dn. 15, dn. 16, dn. 17, dn. 20, dn. 21.

³⁶ Bkz. yukarıda II, A başlıklı kısım dn. 26.

³⁷ *Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes*, s. 281-282

³⁸ *Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes*, s. 282.

görüş uyarınca, icra müdürünün takibi reddetme gerekçeleri olarak ise ya çekte vade olmamasına rağmen ileri düzenleme tarihi konularak vade gibi kabul edilmesi sebebiyle vadenin gelmemesi ya da alacaklının takip hakkının bulunmamasının akla gelebileceği; ancak iki ihtimalde şikâyet sürelerinin farklı olduğu; ayrıca bu iki ihtimal dışında düzenlemenin kamu düzenini ilgilendirdiğinden süresiz şikâyetin de akla gelebileceği meselesi tartışılmıştır³⁹. Bununla birlikte bu görüşe göre, özellikle “*hukukî takip yapılamaz*” ifadesinin vadeyi değil; takip hakkının olmamasını kastettiği belirtilerek, alacaklının takip hakkının bulunmaması sebebinin kabul edilmesinin takip hukuku bakımından doğru olacağı ileri sürülmektedir⁴⁰.

C. Kişisel Görüş ve Değerlendirmeler

Çek Kanunu geçici m. 3/5 ve m. 3/8 hükümleri uyarınca, kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekin icra takibine etkisi bakımından gerek öğretide ileri sürülen görüş⁴¹ gerekse yargı içtihatları⁴² değerlendirildiğinde ifade edilmesi gereken; karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak icra takibi yapılmasının mümkün olmadığıdır. Belirtilen görüş ve kararlara göre, icra takibinin başlatılması durumunda ise derdest takibin kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe özel bir şikâyet düzenlemesi olan İİK m. 170/a’ya göre iptal edilmesi gerekir. Nitekim, Yargıtay verdiği bir kısım kararlarında⁴³, icra takibinin iptalinin gerekçesi olarak İİK m. 170/a hükmüne yollamada bulunmuştur. Buna göre, Yargıtay’ın değerlendirmesini, çekin bir kambiyo senedi türü olması sebebiyle, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipteki özel şikâyet hallerini esas alarak yaptığını söylemek mümkündür.

Meseleye ilişkin kişisel değerlendirmelere geçmeden önce birkaç hususun altının çizilmesi önemlidir. Öncelikle Çek Kanunu geçici m. 3/5 ile m. 3/8 hükümlerinde yer alan ifadelerin takip hukuku bakımından karşılığının ne olduğunun belirlenmesinde yarar vardır. Şöyle ki; Çek Kanunu geçici m. 3/5’te açıkça; “... *ibrazı geçersizdir*” ifadesi ile m. 3/8’de belirtilen “... *hukukî takip yapılamaz*” ifadelerini birlikte yorumlamak gerekir. Buna göre, kanun koyucunun belli bir tarihe kadar (31.12.2025) ileri düzenleme tarihli çekin düzenleme tarihinden önce ibrazını geçersiz saydığını; ancak bu düzenlemeye rağmen, ileri düzenleme tarihli çekin düzenleme tarihinde önce ibraz edilmesi ve kısmen ya da tamamen karşılıksız çıkması durumunda, bu çekle ilgili icra takibi yapılmasına izin vermediğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda, düzenleme tarihinden önce ibraz edilip karşılığı çıkan çek için ödeme yapılabilmektedir⁴⁴ ve bu ihtimalde ortaya bir sorun çıkmamaktadır. Ancak burada sorun; çekin düzenleme tarihinden önce ibraz edilmemesi gerekirken (Çek Kanunu geçici m. 3/5) ibraz edilip de karşılıksız çıkması halinde mevcuttur. Esasen kanımızca; Çek Kanunu m. 3/8 hükmü açıkça “*hukuki takip yapılmaz*” ifadesine yer verdiğiinden, bir sorundan bahsetmemek gerekir. Zira, bu ihtimalde çekin icra takibinin konusu olmasına kanun koyucu izin vermemektedir. Buna göre, belirtilen hükümde karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili bir

³⁹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 282.

⁴⁰ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 282; Öğretide *Kuru* da mevcut çalışma konusundan bağımsız olarak, takip konusu çekin muhatap bankaya veya bir takas odasına ibraz edilmediği takdirde icra müdürünün takip talebini reddetmesi, aksi halde alacaklının kambiyo senedine özgü haciz yoluyla takip yapma hakkına sahip olmaması sebebiyle takibin iptal edilebileceğini ileri sürmüştür. Bkz. Kuru, Baki. *İcra ve İfla Hukuku El Kitabı*, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş, İkinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 810.

⁴¹ Bkz. yukarıda II, B başlıklı kısım, dn. 37 vd.

⁴² Bkz. yukarıda II, A başlıklı kısım, dn. 26 vd.

⁴³ Bkz. yukarıda II, A başlıklı kısım, dn. 26.

⁴⁴ Bkz. yukarıda I, B başlıklı kısım, dn. 14.

icra takip yasağı olduğunu ifade etmek yanlış olmaz. Dolayısıyla, tüm bu düzenlemelere ve kanun koyucunun, kanımızca açıkça getirdiği icra takip yasağına rağmen, karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak alacaklı icra takibi başlatırsa, mevcut takibin akıbetinin ne olması gerektiği sorusuna cevap bulmak gerekir.

İlk olarak, kanunî düzenlemenin açıklığı ve kanunla getirilen icra takip yasağına rağmen bir takip talebinde bulunulduğunda, icra müdürünün bu talebi reddetmesi gerekir. Zira, Çek Kanunu'nun ilgili hükümleri, emredici düzenlemeler olması; aksinin taraflarca değiştirilememesi ve belirtilen düzenlemelerin kamu düzenini ilgilendirmesi⁴⁵ sebebiyle, icra müdürünce kendiliğinden dikkate alınır⁴⁶. İcra müdürünce kendiliğinden dikkate alınması gerektiği halde dikkate alınmadan, hukuka aykırı yapılan işlemlerin ise şikâyet yoluyla icra mahkemesince denetime tabi tutulacağı İİK m. 16 vd. düzenlenmiştir⁴⁷. İİK m. 16'da şikâyet sebebi genel olarak işlemin kanuna aykırı olması olarak düzenlense de aynı maddede işlemin hadiseye uygun olmaması, bir hakkın yerine getirilmemesi veya sebepsiz sürüncemede bırakılması da diğer şikâyet halleri olarak kabul edilmiştir⁴⁸.

Şikâyete ilişkin İİK m. 16'daki genel düzenlemenin yanı sıra kanun koyucu İİK m. 168 ve 170/a maddelerinde bir ilâmsız icra takip türü olan kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip için özel birtakım şikâyet sebepleri düzenlemiştir. Buna göre, senedin kambiyo senedi niteliğinde olmaması, senedin vadesinin gelmemesi ve alacaklının takip hakkının olmaması belirtilen özel şikâyet halleridir⁴⁹. Çalışma konusu bakımından ele alındığında, çekin bir kambiyo senedi türü olması sebebiyle, bu özel şikâyet hallerinden birine göre değerlendirme yapmak mümkün olabilir. Karşılıksız ileri düzenleme tarihli çekte (esasen çekte) vadenin bulunmadığı⁵⁰ dikkate alındığında, senedin vadesinin gelmemesi sebebinin gerçekleşmeyeceği ortadadır⁵¹. Çekte düzenleme tarihi olarak ileri bir tarihin konulmasına kanun koyucu tarafından izin verildiği ve ileri düzenleme tarihli çekin

⁴⁵ Zira, borçlunun, üçüncü kişilerin ve kamunun yararını korumak amacıyla konulmuş emredici hükümlere aykırı yapılan işlemlerin kamu düzenine aykırı olduğuna ilişkin olarak bkz. Muşul, Timuçin. *İcra ve İflâs Hukukunda Şikâyet*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 246.

⁴⁶ Nitekim, ibraz olunan çek hakkında muhatap banka tarafından Çek Kanunu'nun m. 5/1 ve m. 3/8 hükümlerine aykırı şekilde karşılıksızdır işlemlerinin gerçekleştirilmesinin kanunun emredici hükümlerine aykırılık oluşturacağı ve bu durumun yetkili mercilerce kendiliğinden göz önünde bulundurulması gerekeceği ile ilgili olarak bkz. Yasan, s. 343; Ayrıca takip talebinin kanunda öngörülen unsurları taşımadığı; bu bağlamda, genel takip şartlarının yanı sıra kanunda takip türü olarak belirlenen özel takip şartlarının (İİK m. 167/, m. 168/1) bulunmaması durumunda, icra dairesinin takip talebinin reddine karar vereceği ve ret gerekçesini icra tutanağına yazması gerektiği; takip talebi bakımından giderilebilir eksiklikler bulunduğu takdirde ise süre verilerek eksikliğin tamamlanmasının istenebileceği ile ilgili olarak bkz. Çelikoğlu, Cengiz Topel. *İcra Dairesi Kararı*, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa, 2017, s. 152.

⁴⁷ Şikâyetin öğretide yapılan tanımları ile ilgili olarak bkz. Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel. *İcra ve İflâs Hukuku*, Güncellenmiş 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 88; Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim, Erdoğan, Ersin. *İcra ve İflâs Hukuku*, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 51; Kuru, s. 103; Görgün, L. Şanal/Börü, Levent/Kodakoğlu, Mehmet. *İcra ve İflâs Hukuku*, Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş ve Güncel Yargı Kararları İşlenmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 26; Muşul, s. 51; Pekcanitez, Hakan/Simil, Cemil. *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet*, 2 Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s.5-7; Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer. *İcra Hukuku Esasları*, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 57-58; Uyar, Talih. *İcra Hukukunda Şikâyet ve İtiraz* (İİY, 16, 17, 22; 62-71), Şafak Basım ve Yayınevi, Manisa, 1983, s. 1-2; Üstündağ, Saim. *İcra Hukununun Esasları*, Baştan sona gözden geçirilmiş ve (4949 sayılı Kanun hükümleri gözönünde tutulmak suretiyle) yenilenmiş 8. Bası, İstanbul, 2004, s. 44-45; Yılmaz, Ejder. *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 92-93.

⁴⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 89-91; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 55-57; Görgün/Börü/Kodakoğlu, s. 27-29; Kuru, s. 104-106; Pekcanitez/Simil, s. 82; Üstündağ, s. 47-48; Yıldırım, Mehmet Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis. *İcra ve İflâs Hukuku*, 7. Baskı, Beta, İstanbul, 2016, s. 32-33; Yılmaz, s. 93.

⁴⁹ Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 382-383; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 291-293.

⁵⁰ Çekte vade olmadığına ilişkin olarak bkz. yukarıda I, A başlıklı kısım dn. 10.

⁵¹ Bkz. aynı yönde Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 282.

hukukumuzda kabul edildiğinden yukarıda⁵² bahsedildi. Dolayısıyla, çekte düzenleme tarihi olarak gerçek düzenleme tarihinden farklı ileri bir tarih konulması çekin kambiyo senedi niteliğini etkilemez. Zira, TTK m. 780/1’de aranan çekte bir düzenleme tarihinin olmasıdır; yoksa düzenleme tarihinin fiilen düzenlenen tarih olması gerekmez⁵³. Bu bağlamda, karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak icra takibi yapılması durumunda, çekin kambiyo senedi niteliğinde olmaması şeklindeki şikâyet sebebine dayanılması kanımızca mümkün değildir⁵⁴. Geriye hem yargı içtihatlarında⁵⁵ hem de öğretide⁵⁶ gerekçe olarak dayarılan özel şikâyet hallerinden, alacaklının takip hakkının bulunmaması kalmaktadır. Kanımızca; bu şikâyet haline dayanılması da söz konusu değildir. Nitekim, her ne kadar Çek Kanunu m. 3/8’de “*hukuki takip yapılamaz*” ifadesi ile sanki alacaklının takip yapma hakkının bulunmadığı yönünde bir sonuç ortaya çıksa da meseleye hükmün kabul edilmiş amacından yaklaşmak daha doğrudur. Bu sebeple, hem Çek Kanunu geçici m. 3/5 hükmünü hem de m. 3/8 hükmünü birlikte değerlendirmek gerekir. Belirtilen düzenlemeler ile kanun koyucu ileri düzenleme tarihli çekin düzenlenmesine izin verse de bunun ibrazını belli bir süre ile geçersiz kılmaktadır. Yine bu hükme rağmen ileri düzenleme tarihli çekin ibraz edilmesi ve karşılıksız çıkması durumunda ise icra takibinin konusunu oluşturamayacağı açıkça belirtilmiş ve adeta bir icra takip yasağı getirilmiştir. Belirtilen hükümlere göre, alacaklının takip yapma hakkının bulunmadığından söz etmek kanımızca doğru olmaz. Zira, alacaklının takip hakkı, icra takibinin konusunu oluşturan kambiyo senedinden doğan alacağa ilişkin takip yetkisinin bulunmaması; diğer bir ifadeyle, yetkili hamil olmaması veya borçlunun senet borçlusu olmaması hallerinde bulunmamaktadır⁵⁷. Oysa ileri düzenleme tarihli çekte alacaklının alacaklı sıfatı ve borçlunun borçlu sıfatına ilişkin bir tereddüt yoktur. Bu durumda, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte kabul edilen özel şikâyet sebeplerini de içine alan daha genel bir şikâyet sebebi olan İİK m. 16’da belirtilen işlemin kanuna aykırılığı olmaması sebebine göre değerlendirme yapmak gerekir. Şikâyet sebebi olarak işlemin kanuna aykırılığının dar yorumlanmaması gerektiği öğretide⁵⁸ ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, kanuna aykırılıkla, yalnızca İİK hükümleri değil, takip hukukunu ilgilendiren diğer kanunlarda yer alan hükümler de kastedilmektedir⁵⁹. Dolayısıyla, Çek Kanunu’nun m. 3/8’de icra takibi

⁵² Bkz. yukarıda I, A başlıklı kısım dn. 9 vd. özellikle dn. 13.

⁵³ Bkz. yukarıda I, A başlıklı kısım dn.11.

⁵⁴ Bu konudaki Yargıtay kararı için bkz. yukarıda II, A başlıklı kısım, dn. 27; Düzenleme tarihinin yazılmış olması çekin kambiyo senedi niteliğini kazanması için yeterli olduğundan, üzerinde düzenleme tarihi bulunmayan çekin çek sayılmayıp, usul hukuku bakımından delil başlangıcı sayılacağına ilişkin olarak bkz. Uyar, 2007, s. 3523.

⁵⁵ Bkz. yukarıda II, A başlıklı kısım dn. 26.

⁵⁶ Bkz. yukarıda II, B başlıklı kısım, dn. 37 vd.

⁵⁷ Kambiyo senedinin yetkili hamili olmayan kişinin, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapamayacağı; yaparsa icra müdürünün bu böyle bir takip talebini reddetmesi gerektiği, aksi halde borçlunun bu takibe karşı takip alacaklısının kambiyo senedinin yetkili hamili olmadığını; diğer bir ifadeyle, kambiyo hukuku gereğince takip hakkının bulunmadığı gerekçesi ile icra mahkemesine beş gün içinde şikâyet yolu ile başvurabileceği hakkında bkz. Kuru, s. 765; Ayrıca bkz. Kuru, s.766-767, s. 810; Aynı yönde bkz. Görgün/Börü/Kodakoğlu, s. 341; Ancak kambiyo senetlerine özgü yolla takipte bulunanın, kambiyo hukukuna göre takip yetkisi ile alacaklı sıfatının birbirinden tamamen ayrı kavramlar olduğunu, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte bulunan takip yetkisine sahip olduğunun anlaşılması halinde alacaklı sıfatının olup olmadığını aranmayacağı, aksi halde alacaklı sıfatına bakılacağı ve alacaklı sıfatı bulunmadığı takdirde borçlunun şikâyet hakkına sahip olduğuna ilişkin olarak bkz. Ergün, Mevci. *Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları*, Yetkin Yayınları, Ankara, 1989, s. 95, s. 96.

⁵⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 89-90; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 55; Görgün/Börü/Kodakoğlu, s. 27; Kuru, s. 105; Muşul, s. 233; Pekcantez/Simil, s. 82; Postacıoğlu/Altay, s. 62; Üstündağ, s. 47; Yılmaz, s. 93.

⁵⁹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 89-90; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 55; Görgün/Börü/Kodakoğlu, s. 27; Kuru, s. 105; Muşul, s. 233; Pekcantez/Simil, s. 82-83; Postacıoğlu/Altay, s. 62; Üstündağ, s. 47; Yılmaz, s. 93.

yapılamayacağını belirten hükmüne rağmen, icra takibi başlatıldığında da kanuna aykırı bir işlem söz konusu olur.

Şikâyet sebebinin, Çek Kanunu'nun belirtilen düzenlemeleri ile getirilen icra takip yasağı dolayısıyla genel bir şikâyet sebebi olan İİK m. 16 uyarınca kanuna aykırılık olduğu sonucuna vardıldıktan sonra, şikâyetin süresinin ne olacağı meselesi üzerinde durmak gerekir. Zira, İİK m. 16/1 uyarınca şikâyet, kural olarak şikâyet konusu işlemin öğrenilmesinden itibaren yedi gündür. Ancak İİK m. 16/2'de bir hakkın yerine getirilmemesi veya sürüncemede bırakılması durumunda şikâyetin her zaman yapılabileceğini düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin yanı sıra öğretide ve yargı içtihatlarında işlemin kamu düzenine aykırı olması halinde de şikâyetin süresiz (icra takibi sona erinceye kadar) olacağı kabul edilmektedir⁶⁰. İşlemin kamu düzenine aykırı olması konusunda ise öğretide getirilen ölçüt; işlemin kanuna aykırı olmasının yanı sıra, işlemin taraflarını, üçüncü kişileri ve kamu düzenini korumak amacıyla getirilen hükümlerin ağır bir şekilde ihlal edilmesi olarak belirtilmektedir⁶¹. Çek Kanunu geçici m. 3/5 ile m. 3/8 hükümlerinin düzenleme amacına bakıldığında, belirtilen hükümlere aykırılığın kamu düzenine aykırılık oluşturacağını söylemek yanlış olmaz. Nitekim, üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce çekin ibrazının geçersiz sayılmasına ve karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak icra takibi yapılamamasına ilişkin düzenlemeler takibin taraflarını korumaya yönelik olup, kamu düzenini korumayı amaçlamaktadır⁶². Ayrıca kamu düzenine aykırı işlemlerin belli bir sürenin geçmesi ile düzelmemesi ve kamu düzenine aykırı işlemin söz konusu olması durumunda, takibe devam etmekte yarar olmaması⁶³ hususları dikkate alındığında da karşılıksız ileri düzenleme tarihli çekle ilgili başlatılan icra takibinin kamu düzenine aykırılık oluşturduğu söylenebilir. Şöyle ki; ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak öncelikle Çek Kanunu geçici m. 3/5 uyarınca ibrazın geçersizliği yaptırım düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra Çek Kanunu m. 3/8 uyarınca takip yasağı getirilerek, çekle ilgili icra takibinin yapılması ancak düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edilerek karşılıksızdır işlemine tabi tutulması koşuluna bağlanmıştır. Buna göre, henüz kanunî ibraz süresi gelmeden ibraz edilip karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili icra takibi yapıldığında, çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihine göre ibraz süresinin gelmesinin beklenerek icra takibinin iptal edilmemesi gerektiğini ileri sürmek doğru olmaz. Zira, mevcut takip devam ederken çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihi gelse bile bu çekle ilgili takip yapılabilmesi için kanunî ibraz sürelerine göre ibraz edilmesi ve sonrasında karşılıksızdır işlemi yapılması gerekir (Çek Kanunu m. 3/8). Diğer bir ifadeyle, ileri düzenleme tarihli çekin icra takibine konulmasının koşulları tereddütsüz bir şekilde Çek Kanunu m. 3/8 son cümlede belirtilmektedir. Dolayısıyla, karşılıksız ileri düzenleme tarihli çekle ilgili başlatılan icra takibine devam etmekte yarar da bulunmamaktadır; zira belli sürenin geçmesi işlemi hukuka uygun hale getirmemektedir. Bu hususlar dikkate alındığında, karşılıksız ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak başlatılan icra takibine karşı kamu düzenine aykırılık sebebiyle, süresiz olarak şikâyet yoluna

⁶⁰ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 95; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 57; Görgün/Börü/Kodakoğlu, s. 31; Kuru, s. 109; Muşul, s. 244; Pekcanitez/Simil, s. 146; Postacioğlu/Altay, s.74; Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 35.

⁶¹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 95; Atalı/Ermenek/Erdoğan, s. 57; Görgün/Börü/Kodakoğlu, s. 29; Kuru, s. 109; Muşul, s. 244, s. 246; Pekcanitez/Simil, s. 146, s. 148; Postacioğlu/Altay, s. 75; Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 36.

⁶² İleri düzenleme tarihli çekle ilgili Çek Kanunu'nun madde gerekçelerinde m. 3/8 ile ilgili bir açıklama yer almadığı, kanun koyucunun tasarının kanunlaşma sürecinde ileri düzenleme tarihli çekte, üzerinde yazılı olan tarihten önce çekin ibraz edilmesi ve karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması durumunda, çek hamiline karşı hukuki takip yapılabileceğine ilişkin fikrini değiştirdiğini ve 07.12.2009 tarihli Adalet Komisyonu Raporu'nda, 3. maddeye 8. fıkra hükmünün eklendiği hakkında bkz. Pulaşlı, s. 36-37.

⁶³ Pekcanitez/Simil, s. 146, s. 149; Postacioğlu/Altay, s.77.

başvurulması gerektiğini kabul etmek doğru olur. Bu düşünce, Çek Kanunu m. 3/8’de kabul edilen icra takip yasağının getiriliş amacına da uygun düşmektedir. Nitekim, belirtilen düzenleme açıkça icra takibinin yapılamamasına ilişkin emredici bir hüküm niteliğindedir⁶⁴. Bu bağlamda, kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak icra takibi başlatılması durumunda, bu takibin icra mahkemesince belli bir süre ile sınırlı olmaksızın (icra takibi sona erinceye kadar) iptal edilmesi kanımızca yerindedir⁶⁵.

SONUÇ

TTK m. 780 vd. hükümlerine göre bir kambiyo senedi türü olan çek için hem bir ödeme aracı olması hem de uygulamadaki önemi nedeniyle 5941 sayılı Çek Kanunu ile özel olarak düzenleme yapılmıştır. Belirtilen kanunda çekle ilgili olarak maddî hukuka ilişkin hükümlerin yanı sıra takip hukukunu ilgilendiren hükümler de mevcuttur. Buna göre, çekin bir kambiyo senedi olması ve İİK m. 168 vd. hükümlerine göre özel bir takip usûlü olan kambiyo senetlerine özgü takip yolunun kabul edilmesi aynı anlayışın bir sonucudur.

Bir kambiyo senedi olan çekin bu niteliğini kazanabilmesi için birtakım zorunlu unsurları taşıması gerekir (TTK m. 780/1). Bu unsurlardan biri de çekin düzenleme tarihinin olmasıdır. Zira, çekte vade bulunmamaktadır; ancak bir düzenleme tarihine sahip olması gerekir. Bununla birlikte, düzenleme tarihinin fiilen çekin düzenlediği tarih olmasına gerek yoktur. Diğer bir ifadeyle, gerçek düzenleme tarihinden sonraki bir tarih de düzenleme tarihi olarak kabul edilebilir. Bu durumda, ileri düzenleme tarihli çek olarak kabul edilen bir çek türü ortaya çıkmaktadır. Hukukumuzda TTK m. 795/2 ve Çek Kanunu m. 3/8 hükümleri ile kanun koyucunun ileri düzenleme tarihli çekin düzenlenmesine izin verdiği ileri sürülmektedir.

Çek Kanunu’nda yer alan bir kısım hükümlerle, ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak takip hukukunu da ilgilendiren düzenlemeler kabul edilmiştir. Bunlardan biri de m. 3/8 hükmüdür. Belirtilen hükümde; üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması durumunda, bu çekle ilgili olarak hukukî yollara başvurulamaması; diğer bir ifadeyle, icra takibi yapılamaması yer almaktadır. Yine belirtilen fıkranın devamında hukukî yollara başvurunun koşulları ayrıca düzenlenmiştir. Çek Kanunu’nda takip hukukunu ilgilendiren bir diğer hüküm ise çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce 31.12.2025 tarihine kadar ibrazını geçersiz kılan geçici m. 3/5’tir.

Çek Kanunu’nda yer alan ve takip hukukunu ilgilendiren geçici m. 3/5 ve m. 3/8 düzenlemeleri emredici ve kamu düzenine ilişkindir. Dolayısıyla, bu hükümler uyarınca ileri düzenleme tarihli çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce bankaya ibraz edilememesi

⁶⁴ Kamu yararı amacı ile konulan, maddi hukukun emredici hükümlerini ihlal eden işlemler için de şikâyetin süreye tabi tutulamayacağını belirterek, ailenin korunması amacıyla konulan önceki Medeni Kanun’un m. 165’te yer alan düzenlemeyi örnek gösteren *Pekcanitez*, belirtilen hükme göre, eşlerin kabulünde bile işlemdeki sakatlığın ortadan kalkamayacağını ve bu hükme aykırı olarak takip yapılması durumunda, bu takiple ilgili işleme karşı şikâyetin süresiz olduğunu ileri sürmüştür. Bkz. *Pekcanitez*, Hakan. *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1986, s. 87; Aynı yönde *Uyar* da Medeni Kanun’un m. 165’in emredici hukuk kuralı olduğunu ve hükmün aksinin eşler tarafından kararlaştırılmayacağını ve gerek icra memuru gerekse icra hâkimi tarafından kendiliğinden gözetilmesinin zorunlu olup, bu hükme aykırı olarak takip yapılması durumunda süresiz şikâyetin söz konusu olacağını belirtmiştir. Bkz. *Uyar*, 1983, s. 5.

⁶⁵ Öğretide kanunun emredici hükümlerin aykırılık teşkil eden kamu düzenine aykırı işlemlerin, işlemi yapan memur tarafından her zaman geri alınabileceği veya değiştirilebileceği ileri sürülmektedir. Bu görüş için bkz. *Pekcanitez/Simil*, s. 149; *Üstündağ*, s. 51.

gerekir. Ancak, ileri düzenleme tarihli çek muhatap bankaya ibraz edilirse ve karşılığı varsa ödemenin yapılması da mümkündür. Bununla birlikte, çekin karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması durumunda, belirtilen çekle ilgili olarak icra takibi yapılamaz. Zira, Çek Kanunu'nda kabul edilen (geçici m. 3/5 ve m. 3/8) hükümlerle açıkça bir yasak öngörülmektedir. Çek Kanunu'nda kabul edilen yasağa rağmen, karşılıksız çıkan ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak icra takibi yapılmak istenirse, bu takibin sonucunun ne olacağı sorusunun cevabını Çek Kanunu m. 3/8 vermektedir. Bu durumda, icra müdürünün bu takip talebini reddetmesi gerekir; aksi halde icra takibinin şikâyet yoluyla iptali söz konusu olur. İcra müdürünün takibi reddetme gerekçesi veya sonraki aşamada şikâyetin sebebi ise bir kısım yargı içtihatlarına ve öğretideki bir görüşe göre, İİK m. 170/a'da düzenlenen alacaklının kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapma hakkının bulunmadığına dayanan özel bir şikâyet halidir.

Kanımızca; kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte kabul edilen özel şikâyet hallerinin uygulanması söz konusu değildir. Zira, çekte vade olmadığından, vadeye ilişkin şikâyet sebebi oluşmaz. Alacaklının takip hakkının bulunmaması ise alacaklının yetkili hamil olmaması veya borçlunun senet borçlusu olmaması ile ilgilidir. Dolayısıyla, gerek Çek Kanunu m. 3/8'de kabul edilen icra takip yasağına ilişkin hükme gerekse ibrazı geçersiz kılan geçici m. 3/5 hükmüne aykırı bir işlemin yapılması söz konusu olduğundan, şikâyet sebebinin genel bir şikâyet sebebi olan İİK m. 16 uyarınca kanuna aykırılık olması gerekir. Bununla birlikte, belirtilen düzenlemelerin emredici hükümler içermesi ve kamu düzenini korumayı amaçlaması dikkate alındığında, şikâyet süresinin süresiz olarak kabul edilmesi yerinde olur.

KAYNAKÇA

- Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası. Emel. *İcra ve İflâs Hukuku*, Güncellenmiş 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim, Erdoğan, Ersin. *İcra ve İflâs Hukuku*, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- Ayli, Ali/Yardımcıoğlu, Didem. "Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, Özel Sayı. 2014, Y. 2015, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 3195-3239.
- Bahtiyar, Mehmet. "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek", *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.1, S. 2, Aralık 2013, s. 47-58.
- Çelikoğlu, Cengiz Topel. *İcra Dairesi Kararı*, Ekin BASIM Yayım Dağıtım, Bursa, 2017.
- Çöl, Hüseyin Cem. "İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 53, S. , 2004, s. 195-220.
- Gençtürk, Muharrem. "Çek Kanunu'nda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XV, S. 1-2, 2011, s. 119-159.
- Görgün, L. Şanal/Börü, Levent/Kodakoğlu, Mehmet. *İcra ve İflâs Hukuku*, Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş ve Güncel Yargı Kararları İşlenmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.

- Ergün, Mevci. *Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları*, Yetkin Yayınları, Ankara, 1989.
- Kendigelen, Abuzer. *Çek Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 5. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- Kuru, Baki. *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş, İkinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- Muşul, Timuçin. *İcra ve İflâs Hukukunda Şikayet*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- Pekcanıtez, Hakan. *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1986.
- Pekcanıtez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet. *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 10. Bası, On İki Levha, İstanbul, 2023.
- Pekcanıtez, Hakan/Simil, Cemil. *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet*, 2 Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.
- Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer. *İcra Hukuku Esasları*, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- Pulaşlı, Hasan. *Çek Hukuku Ve İlgili Mevzuat*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010
- Reisoğlu, Seza. *Çek Hukuku*, Ankara, 2011.
- Uyar, Talih. “İcra Hukukunda Çek’in Geçerlilik Koşulları”, *Legal Hukuk Dergisi*, S. 59, Kasım 2007, s. 3519-3535.
- Uyar, Talih. *İcra Hukukunda Şikayet ve İtiraz (İYY, 16, 17, 22; 62-71)*, Şafak Basım ve Yayınevi, Manisa, 1983.
- Üstündağ, Saim. *İcra Hukukunun Esasları*, Baştan sona gözden geçirilmiş ve (4949 sayılı Kanun hükümleri gözönünde tutulmak suretiyle) yenilenmiş 8. Bası, İstanbul, 2004.
- Yasan, Mustafa. “Çek Kanunu Geçici M. 3 F. 1 Uyarınca Üzerinde Yazılı Düzenleme Tarihinden Önce İbrazı Geçersiz Olan Çekin, Muhatap Banka Tarafından İşleme Konması (Ve Özellikle Ödenmesi)”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 5, S. 19, Ekim 2014, s. 321-354.
- Yeşilova, Ecehan Aras/ Yeşilova, Bilgehan. “Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme (5838 Sayılı Kanun’un 18 ve 32/XIX Maddelerinin Getirdikleri)”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 82, Y. 2009, s. 1-61, (<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-82-511>)
- Yıldırım, Mehmet Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis. *İcra ve İflas Hukuku*, 7. Baskı, Beta, İstanbul, 2016.
- Yılmaz, Ejder. *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.